

سه‌بارت به كوشتنى ژنان له كوردستان (به‌شى به‌كه‌م)

نووسىنى: ئىسماعيل ئىبراهيم رواندى

كوردستان له چەند سالى رابردودا خاوهنى نيمچه ده‌وله‌تیکو ئازادىيه‌كى رېژيمى رۆژنامه‌گه‌رى و بىروراپه، پيشىبنى ده‌كرا به هه‌مان راده‌ش هه‌لومه‌رجى ژنان باشتىر بوايه، به‌لام به‌داخه‌وه، پاش ئەم هه‌موو ئالوگۆرانه، ئىستا ئيمه له كوردستان روه‌به‌رووى شتىكى زۆر سامناک بووینه‌ته‌وه که ئه‌ویش ژنان خۆيان ده‌کوژن يان ده‌کوژرين، به‌جۆرىک ژماره‌ى ئەو ژنانه‌ى خۆيان ده‌کوژن يان ده‌کوژرين زۆر چۆته‌سه‌ر. راستىيه‌که‌شى ئەوه‌يه که سه‌رچاوه‌ى ئەم رەشه‌کوژىيه‌ ته‌نها کلتور نيه‌ به‌لکو له پالیدا ئەنجامى په‌يدا‌بوونى چەندىن ره‌وتى سياسى ئايىنيه له كوردستان، که هه‌ولئى بىوچان ده‌دن بۆ به‌هيزکردنى ئەو نه‌ريت و کولتوره سياسى و کۆمه‌لايه‌تيا‌نه‌ى که پشتگيرى سيستمى بياوسالارى و بيه‌شکردنى ژنان له مافه مه‌ده‌نى و کۆمه‌لايه‌تى و سياسىيه‌کانى ده‌کات.

کلتور و ئازادى ژنان

سه‌ره‌تا ده‌بئى رۆشن بىت که کيشه‌ى ژن مه‌سه‌له‌يه‌ک نيه‌ بخريته چوارچيوه‌ى په‌يوه‌ندى و ریکه‌وتنى نيوان تاکه‌کانى کۆمه‌لگا، به واتا‌يه‌کى‌تر کاتىک بياويک له‌گه‌ل ژنه‌که‌ى رىک ده‌که‌وئ و به‌شىكى زۆر له مافه‌کانى ده‌سه‌لمىنى ماناى وانىيه که ئەو ژنه ئازاده ياخود به مافه‌کانى گه‌يشتووه، بۆچى؟ چونکه ئەمه خۆى له‌خۆدا ریکه‌وتنى ئەو دوو کهسه‌يه، به‌لام مه‌سه‌له‌ى ژن مه‌سه‌له‌يه‌که که لايه‌نى کۆمه‌لايه‌تى و سياسى هه‌يه، که لايه‌نه کۆمه‌لايه‌تيايه‌که‌ى خۆى ده‌به‌ستىته‌وه به کلتور و لايه‌نه سياسىيه‌که‌شى خۆى ده‌به‌ستىته‌وه به ده‌سه‌لات، هه‌ربۆيه کيشه‌يه‌ک وه‌ک کيشه‌ى ژنان که دوو رووى سياسى و کۆمه‌لايه‌تى هه‌يه ناتوانى قه‌تيسماوى بکه‌ى به په‌يوه‌ندى و ریکه‌وتنى تاکه‌کان و بىخه‌يته قالبى راده‌ى ئازادى ژنىک له مالى خۆيدا، ئه‌ویش به‌شىويه‌ک که ئايا ئەو ژنه له‌و مالى خۆيدا ده‌سه‌لاتى هه‌يه يان نا؟ ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر واش بىت، واته ئەگه‌ر ئازادترين بياوى کۆمه‌لگای ئيمه ئىدعاى ئەوه بکات که له ماله‌وه ژنه‌که‌ى ته‌واوى ئازادى هه‌يه، من باوه‌رى پىناکه‌م چونکه ئازادترين ژنى ماله‌وه‌ش بپياره چاره‌نووسازه‌کانى به‌ده‌ست نيه‌ ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر بپياوه‌که‌ش مافى بپياردانى بداتى، بۆچى؟ چونکه کيشه‌که ته‌نها کيشه‌ى ئەو ژنو بپياوه نيه‌ به‌لکو کيشه‌که کيشه‌ى کۆمه‌لگايه، کيشه‌ى کلتوره، کيشه‌ى ده‌سه‌لاته. له کلتور و عه‌قلى غه‌يبى کۆمه‌لگای ئيمه‌دا ژن جىگايه‌کى نه‌بووه و نيه‌. ره‌نگه کهسانىک راست ببنه‌وه و بلين ئەى ئەوه نيه‌ باسى ئازادى ژن له کۆمه‌لگای ئيمه‌شدا ده‌کرئ؟ به‌راستى ئەوه‌ى که باسى ئازادى ژنىش ده‌کرئ ئەوه له عه‌قلى غه‌يبى کۆمه‌لگای كوردستان و ناوچه‌که‌و عه‌قلى ئىسلامى نه‌هاتۆته ده‌رئ به‌لکو له شارستانىيه‌ت و مؤدیرنىزمى ئەورووپايى هاتۆته ده‌رئ. بۆيه کهسێک هه‌رچه‌ند ئازادىش به ژنه‌که‌ى بدات ئەوا ده‌سه‌لات رىگه‌ى پىنادات، کلتور رىگه‌ى پىنادات.

ئىسلامى سياسى و كوشتنى ژنان

له‌مىژه مه‌سه‌له‌ى ژن به‌شىكى گرنگ له گوتارى بزوتنه‌وه‌ى نه‌ته‌وه‌ى كورد پىكدىنى و هىچ كاتىكىش، ته‌نانه‌ت له‌سه‌رده‌مى ده‌ره‌به‌گايه‌تياش، كوشتنى ژن له‌سه‌ر نامووس، ئەگه‌ر تاكو ته‌راش روويدابى، په‌سمو ياساييه‌کى تايبه‌تى نه‌بووه. به‌لام ئىستا وانىيه، ئەم‌رۆ كوشتنى ژنان له‌سه‌ر نامووس بۆته ياساو نه‌رىتىكى کۆمه‌لايه‌تى که ئەمه‌ش له شوپىنىكى تروه هاتووه، پرسياره‌که لىزه ئەوه‌يه له کوپرا هاتووه؟ بىگومان به‌شىكى له کلتورى عه‌ره‌به‌وه هاتووه به‌س هه‌مووى کلتورى عه‌ره‌ب نيه‌، به‌لکو به‌ره‌مى سه‌ره‌له‌دانى ئىسلامى سياسىيه له كوردستان، که خودى ئەم ئىسلامه سياسىيه‌ش خۆى ده‌به‌ستىته‌وه به قه‌يران و کۆمه‌لىک

گۆرانكارى بىنەرەتى لە كۆمەلگاي رۆژھەلاتدا. راستىيەكەي ئىسلامى سىياسى بەرھەمى ئەو قەيرانە كىلتورىيە كە كۆمەلگاي ئىمە تووشى بوو، كۆمەلگاي ئىمە تووشى ئەو كە ئىسلامى سىياسى پىي دەلى "فەسادى رۆژئاوا" بوو. ئەگەر سەرنج بەدىن پىش مۇدىرنىزم گەشەي سەرمایەدارى كۆمەلگاكاني رۆژھەلات، لەوانەش كوردستان، وەك ھەموو كۆمەلگايەكاني تر جىھانىكى تايبەت بەخۇيان ھەبوو، كە ھەم سەرخانەكەي و ھەم ژىرخانەكەي پەيوەندىيەكەي يەكگرتويان ھەبوو و توانىويانە تەنگەژەكانيان، چاك يان خراپ، چارەسەر بىكەن، بەلام لەو كاتەي مۇدىرنىزم بۇ كۆمەلگاكاني ئىمە ھاتوو، يان باشترە بلىم، لەو كاتەي شارستانىيەتى ئەورويى ھاتۆتە ناو ئەو كىلتورە و ئەم جىھانەي ئىمە، بوو تە ھۆي ئەو كە كۆمەلگاكاني ئىمە تووشى ناتەبەبىيەكەي زۆر گەورە بكا. بەجۆرىك لە كۆمەلگەي سەرمایەدارى و مۇدىرنىزمدا ژن ئىتر ناتوانى چىتر لە مال دانىشى، ناتوانى وەكو جاران بىكار بى، نەچىتە دەرى، نەخوینى، كە ھەموو ئەو ئالوگۆرو پىويستیانە لە ژيانى ژنانى كۆمەلگەي ئىمەدا نايەنەو لەگەل واقەي كىلتورى تا ئىستاي زال بەسەر كۆمەلگادا، بۆيەشە كە ژنان دەچنە دەروە ھۆھ و فىكايان بۇ لىدەدەن و بە ھۆكارىك بۇ بلاويونەو دەي فەسادى دادەنن. ھەر لىرەدايە كە ئىسلامى سىياسى لە پىرۆسەي دژايەتى كىردنى مۇدىرنىزم لە ناوچەي ئىمەدا سازبوو. بۆيە دەبى دەسەلاتى كوردستان و بزوتنەو دەي ژنان بزنان كە، لە كاتىكدا پىويستىيەكاني ژيانى شارستانىيەتى رۆژئاوا (كە فرى بەسەر كىلتورى ئىسلامى و رۆژھەلاتىيەو نىيە) لەگەل كىلتورى رۆژھەلاتى و ئىسلامى يەكناگرەنەو، لەلايەك ئىدەكانيان بۇ سازكردنى كۆمەلگايەكەي مۇدىرن لە كوردستان و لەلايەكەي تر بانگەوازكردنى ژنى كورد بۇ ھەلسوكەوتكردن لەچوارچىو دەي كىلتورو دابونەرىت واقەيەتىكى پەردۆكسى خولقاندوو كە تىايدا لاينەي زەرەرمەندە بىجگە لە ژنان خودى دەستھەلاتە بە قازانچ ئىسلامى سىياسى. كىلتورو سىستەمى پىاوسالارانەي كۆمەلگاي كوردستان، كە سەرچاوەي قەتسىكردنەو دەي سنوورەكاني بواری گشتى و تايبەتى مرۆفەكان بە گشتى و ژنان بە تايبەتى، راستەخۆ لە قازانچ بەھىزبوون و زىادبوونى ھەژموونى سىياسى و كۆمەلەيەتى ئىسلامى سىياسىيە لە كۆمەلگادا. خۆ لەخۆرا نىيە كە ئىسلامىيەكاني كوردستان ئىشو كاريان بۆتە رەخنە گرتن لە لەشو جلوبەرگ و چۆنيەتى ھەلسوكەوتى ژنان لە بواری گشتى و تايبەتيدا، چونكە ئەوان ئەم مەسەلانە بە مەيدانىكى چارەنوسسازى رويەروبوونەو دەي سىياسى و كۆمەلەيەتى و بە سونبۆلى كىشمەكيشى خۇيان لەگەل ھىزە نەتەوئەي و سىكۆلارەكان دەزانن. لىرەوئەي دەسەلاتى كوردستان دەبى بزانى كە ئەگەر تا ئىستا ھىزە ئىسلامىيەكاني كوردستان راستەخۆ نەيانتوانىو دەسەلاتيان بە سەر كۆمەلگادا بسەپىنن بەلام تارادەيەكەي باش توانىويانە، بە دژايەتى كىردنى ئازادى ژنان و جولانەوئەكەيان و بەكەلك وەرگرتن لە پىشتىوانى بەشىكى زۆرى جەماوەرى پىاوان، ھەژموونى سىياسى و فەرھەنگى و كۆمەلەيەتى خۇيان بە سەر كوردستان بسەپىنن. دەسەلات و بزوتنەو دەي نەتەوئەي نايى چىتر چاوپۆشى بكات سىمى سىكولارى كۆمەلگاي كوردستان بخرىتە ژىر مەترسىيەو بىدەنگ بىت لەبەرەمبەر دياردە نوئىيەكاني چەوساندنەو و ستەمى جنسى سەر ژنانى كوردستان، كە پىشتر لە ناو كۆمەلگاي ئىمەدا وئەي ئاوا زەق و بەرچاويان نەبوو.

– دىرئۆەي ھەيە –

Ismail_rwandzi@yahoo.com

Ismail.rwandzi@gmail.com